

מי לא?

של אסירי כלא שטה, פידאיון, מסתננים ופושעים פליליים. **אחמד עותמאן**, ההרפתקן שנודע בכינוי "העתונאי המצרי", המזה שמאחורי המרדה הגדולה ביותר בתולדות המדינה, אמנם הצטיין במידה רבה של הומאניות, מנע רצח מיותר, נהג בסוהרים שנפלו לידו בהסדר רב יותר מאשר נהגו אחריו השוטרים באסירים הערביים שנפלו לידיהם. בכל זאת גרם המרד של עותמאן זעזוע עמוק בדעת הקהל, בחשפו בבת אחת את איהיגלות המחפירה של כמה מן השרותים המרכזיים ביותר במדינה — שרותי הבטחון, המשטרה ושרות בתי הסוהר.

נשק — התחליף לכל

איש החוק בישראל בשנת תשי"ח, כמו בתשע השנים שקדמו לה, היה **ד"ר בן-גוריון**. עלילותיו ותעלוליו במשך תשי"ח יכלו לזלזל ספר. בראשית השנה, בפתחת היכל התרבות החדש של תל-אביב, הדהים את הארץ כאשר ציחה לתומרת לנגן את ההמנון האמריקאי לפני ההמנון הישראלי. במשך השנה חולל שני משברים ממשלתיים — האחד כדי ללמד לקח את השמאל, השני כדי ללמד לקח את הדתיים.

אולם מתוך ים הגאומים, ההצהרות, ההערות ודברי הפולמוס של ד"ר בן-גוריון בשנת תשי"ח לא הודק מעשה מדינאי גדול אחד, שיכול היה להסביע את חותמו על השנה, להפוך אותו מועמד לתואר איש תשי"ח. בשנת הסופטניק והטילים המונחים, השנה בה התקדם כיתורה

תערוכה סגונית של אישים עברה בשנת תשי"ח על פני האורח הישראלי. מן הנשגב אל המגוחך, מן המלכך עד המבחייל. לא חסר כמעט אף לא טיפס אחד. הדמות המכודרת ביותר של השנה היתה, בלי ספק, אישיותו של האיש שנכנס לפולקלור הישראלי בשם "הפז" **ריץ הנוצני** — הצייר-השוודי ישראל בנציוני. האיש שאירח ביום את מיטב אנשי החברה הישראלית, ושיצא בלילות לפרוץ לידיותיהם, האיש שבנה לעצמו וילה מפו ארת בכסף ששדד, האיש שהודה בלב קל ב-180 פריצות והלבין את פני המשטרה כרבים — הפך כמעט לחביב הקהל. כאשר נאם בבית-המשפט לפי מיטב כללי הפאתוס, כאשר האשים את גדולי המדינה, כמו צירלי צ'אפלין בסרטו מסיה וורוד, שעשו כמותו — נאלץ גם האיש הרציני והי מוסרי ביותר לעזת את פניו החמורות בחיוך.

יתכן כי חיבתו הכמוסה של הקהל לפרץ הנוצני נבעה גם מן ההכרה הסתומה כי הביא לידי אבסורד את האידיל המרחף לנגד עיני כל הצמרת החברתית החדשה של המדינה, פקידה הבכירים, עסקניה המפלגתיים וגיבורי כלכלתה הבלתי-רצינית: לבנות לעצמם וילה מהודרת, לעשות רושם על חבריות, לכסות את הריקנות הפנימית בנשפי-פאר, בי מכונת מבריקה ובטיולים לחוץ-לארץ.

היתה זו גדולתו של הפרץ הנוצני, שאפיין את דמות היורה הישראלית. ועל כך כבש לעצמו, בצדק, מקום משלו בתמונת תשי"ח.

"למען יחדלו לירות..."

בנציוני בבית-המשפט

לעצמה עמדת-מפתח טובה לקראת הקרב על ירושת-העצר. הכשולן הגדול של השנה היה כשלונו של **מושה דיין**, איש השנה של תשי"ז, שאחרי הכנות ממושכות ומדוקדקות התפטר מתפקיד הרמטכ"ל ויצא אל הציבור בכמה נאומי בכורה שנועדו להכשירו לתפקיד ירושת-העצר של ביגני. אולם הפער בין התוכן הרעיוני והמחשבתי של הנאומים, לבין השאיפות הפוליטיות של הנואם, היה כה עצום, עד שדין כמעט ונקבר תחת הריאקציה השליטת של הקהל. סיכום פזמון היתולי של אחת מלהקות-הבידור בארץ: "היה היה אייפנס דמטכ"ל / אשר נוצח בכל המחזמות / אז הוא חשב שגם לנאום זה קל / אך מתברר שזה קשה מאד..."

יתר על כן, השנאות ההדדיות בתוך הקבוצה — המלחמות בין דיין לפרס, בין שיהם לקולק, בין שלושתם ל**אחור אבריאל** — מנעו גם הן בעדם את הגיבוש הפוליטי.

האמלט הציוני

איש נוסף שלא התקרב בתשי"ח לתואר איש-השנה היה **נחום גולדמן**, נשיא ההסתדרות הציונית, שיחיק מדי פעם ברעיון של פלישה לזירה הפוליטית ה-פנימית של ישראל. היסוסיו העמידו אותו בפווה דומה לזו של האמלט הנסיך, שאמנם הבין כי "משוה רקוב בממלכת דנמארק!" אך קשה היה לו להחליט סופית אם "להיות או-לא להיות" מנהיג בישראל.

כהגדה-דעות ומדינאי היה גולדמן גבוה משכמו ומעלה מעל לכל העסקנים החתיקים שמילאו את הבמה הציבורית. אולם בשנת תשי"ח לא הצליח לגייס בלבו את כוח-הרצון הדרוש כדי לפלוש למאבק הפוליטי העכור בישראל. אחרי שגישושו שיכנעוהו כי אין לו סיכוי להקים לפי שעה מפלגה גדולה שתאחד את כל הציבור האזרחי בארץ, מן הפרוגרסיבים עד חרות (ואולי עד בכלל), כדי להתחיל אלטרנטיבה של ממש למפא"י ולביגני, קתה התלהות. לא היה לו חשק להיות עוד מנהיג אופוזיציוני חסר-אונים בכנסת, או להיות עוד שר חסר-השפעה בממשלה קואליציונית שהאיש היחיד הקובע בה הוא ד"ר בן-גוריון. כך נשאר על משמרתו בכס המעופף של נשיא ההסתדרות הציונית — עמדה שגם ממנה יכול היה ביגני להרחיקו ללא מאמץ רב, אילו רצה בכך בתוקף.

את המקום שהושאר פנוי עלידי גולדמן, החלה ממלאה בסוף תשי"ח תנועה חדשה, שפירסמה את מעשה המרחיק-לכת רק בימים האחרונים של השנה — הפעוזה השמית. שזרקה לחלל הפוליטי את המחשבה החדשה הראשונה מזה שנים רבות. אולם תנועה זו, שלא הספיקה עדיין לפתח פעילות ענפה, תוכל להיכלל רק במאורעות השנה הבאה.

פנים בת-ידידות

קרב שהתקרב השנה לתואר איש-השנה בכוח אישיותו ותו האהודה היה נשיא המדינה **יצחק בן-צבי**, שהופיע לעיני הקהל פעמים רבות לרגל מאורעות העשור. אולם הנשיא הפופולארי קיפח את זכותו זו כאשר הרשה לנצל את מעמדו הרם לשם מתן פרוטקציה. לפנים משורת הדין, לשני אנשים אשר נידונו לעונשי-מאסר על עתות של שחיתות: המועל שלום-רון, איש חסותו של מנגנון-החושך, והמועל יוסף אלנחם, איש-חסות-מפא"י. כך פסלו את עצמם בזה אחר זה כל המועמדים המוכרים. כתר איש-השנה של תשי"ח נשאר פנוי לאדם שאיש לא ידע עדיין את שמו בראשית-השנה האחרון. הוא הגיע למעמד זה במרכבה המבריקה והחורקת של שנת-העשור.

סיניה באסיבת פורים

של ישראל באופן מסוכן, בה התאחדו שתיים משכנות ישראל למעצמה ערבית אחת, בה הפך גמאל עבד אל-נאצר לגיבורם של 50 מיליון ברחבי המרחב, בה חוללו חסידי מהפכה בעיראק, שברו את הממשלה העוינת של לבנון והביאו את משטר המלך חוסיין עד לסף האבדון — לא עשה ביגני אף לא מעשה אחד לפרוץ את טבעת הכיתור על ידי מיבצע מדיני גדול, או אפילו עלידי מיבצע צבאי. תחת לפתור את בעית-היסוד של קיום המדינה — יחסיה עם המרחב הסובב אותה — עסקה המדיניות הישראלית כולה בתפקידו של קצין-הימוש, היא חיפשה נשק, כתחליף לכל, פתרון לכל ותשובה לכל. היא ביקשה נשק אחרי שעבד אל-נאצר הגיע לדמשק. היא ביקשה נשק אחרי שהידק את קשריו עם ברית-המועצות. היא ביקשה נשק כאשר השתלטו חסידי על אוצרות-הנפט של עיראק. קשה היה לתאר עדות חותכת יותר לאפסות רעיונית ולמחדל מעשי.

שום מעשה ממעשי ביגני השנה לא עורר הסתייגות כללית יותר מאשר החלטתו לנקום ביריב מת, **זאב זיבומינסקי**. כאשר התעוררה מחדש בעית העברתן ארצה של עצמות המנהיג הציוני המנוח, שיכלה להתבצע חלק בעקבות החלטה רשמית של ממשלת ישראל, החליט ביגני במפורש לשלילה, כפה החלטתו הקטנונית על ממשלתו.

כשלונו יורש העצר

בזירה הפנימית לא השיג ד"ר בן-גוריון הישגים שיכלו לקרבו לתואר איש-השנה. קבוצת-החצר שלו השתלטה על פעולות-העשור, ביצעה כמה מעשים שזכו לפריסומת — החל ממסוס הנשק המסתורי של **שמעון פרס** שנתפס באלג'יריה, וכלה במלחמתו של **פזי קולק** בסחנות-הרוח של הציור המודרניסטי. אולם קבוצה זו לא יכלה לבצר במידה ניכרת את שלטונה במדינה, להקנות

אם סימל בנציוני את המגוחך, הרי התגלם הנאצל והעילאי בדמותו של סגן-אלוף **ג'ורג' פלינט**, קצין האו"ם הקנדי שהקריב את חייו בעיניים פקוחות, כדי להציל את חייו של פצוע עברי מתחת לאש הירינים בהרי המריבה — הר הצופים.

פלינט ויבר אל בני הארץ, בני שני העמים, גם מתוך הקבר. במאמר שכתבה להנצחת זכרו, רשמה אשתו: "בעלי לא בא הנה להקריב את חייו. אבל כאשר מת הוא מת כפי שהיה רוצה למות — מות חייל, מות גיבור. אילו היו שואלים אותו עכשו מה דעתו על האיש אשר ירה את כדור-המיתא אני בטוחה שהיה עונה: לא חשוב לי מי הוא האיש. כואב לי רק שמעשה כזה יכול היה בכלל לקרות בין בני-אדם, אל תאמר ונאנ שאני מתי בשביל צד אחד — כי אז יהיה מותי לשוא. אם יהיה ערך כלשהו להתקרבותי, יהיה זה בכך שהיתה זו הקרבה למען שני העמים... ולמען יחדלו מלירות אח באחיו."

הלך אותו הנחיל פלינט במותו, לארץ-ישראל השסועה, הנחילה דמות אחרת לארץ בעצם חייה. היתה זאת הגיבורה הקטנה ביותר והמלבבת ביותר של תשי"ח: התינוקת **סיניה**, שנאספה בשנה שעברה על-ידי חיילי צה"ל בחצי-האי סיני ליד גופת אמה הברואית.

במעמקי נפש העם גבר הרצון לגמול לילדה זו על כל חזנות המלחמה, על הטבח של כפר-קאסם, על מעשים רבים אחרים אשר העיקו על המצפון הלאומי. ורק מתוך צער הסכים הציבור כי אכן הצדק והשיקול החינוכי מחייבים את מסירת סיניה לידי ממשלה ערבית מוסלמית. פחות מלבבת היתה דמותו של האיש שחולל את אחד המאורעות הדוממים ביותר של השנה: המרד המתוכנן

סיניה בליל פורים

סיפוטניק ו בתערוכה